

Danbjerg skripar

Stemmufiskari tjóðveldisins, meðan landið stendur í váða

Í øllum forum eru samgonguflokkarnir ikki á einum máli, men at landið stóð í váða, meðan útróðurin stóðgadi, og ongin keypti fisk, vóru vit allir á einum máli um, og vit sóu, at í slíkum tíðum ræður alt um at bjarga okkara samfelagi burtur úr óforinum. Fólkaflokkurin hevði sína serstöðu sam svarandi flokksins uppgávu at vera í parti við yvirklassanum — í hesum fori altoi í parti við fiskakeyparum. Men ta rós skal fólkaflokkurin eiga, at ta ið tað sást, at friður kundi fáast, um enn bert fyribils, ta tóku fólkaflokksmenn teirra uppskot aftur. Onkur meinti, at tjóðveldið eisini fór at taka sitt uppskot aftur og síðan siggia, hvussu vorðið, ið verður, ta ið friður verður eitt bil enn. So sæst tað tá, um ófriðurin tekur seg upp aftur. Gomlu menn sögdu: »Tann lotan, ið góð er, er ikki ringe.« — Men tjóðveldismenn hugsa als ikki um gagn samfelagsins.

Nei, tíverri. Tað er einans eitt, ið teir hugsa um, og tað er at øsa øll fólk upp soleiðis hvørt í móti øðrum, at teir skulu fáa villeit nokur býtt ólukudýr og fáa tey at trúgva, at Tjóðveldismenn vilja gagna slittmannafjöldini. Men øll, sum hava lisið tað uppskot, sum tjóðveldið setti fram, eru fult út greið yvir, at hatta uppskotið segði púra blekta onki.

Teir vóru eisini greiðir yvir, at ongin tingmaður, sum nakað skil er í, fór at halda seg sjálvan so fyrri spott, at hann fór at greiða atkvøðu fyrri einum tilikum uppskoti, sum púra onki høpi var í. Uppskotið var í tveimum portum: »1. Løgtingið forðomir fiskakeyparar, og 2. Virkini eiga at verða uppaftur latin beinan vegin.« Hesi bæði pettini sigia jú púra onki. Sjálvandi fóru fiskakeyparar aldri at taka sær nær av tilikum tómun skvaldri. Tað vóru vit allir greiðir yvir, og vildu vit ikki gera okkum sjálvar so pinkulitlar at útlevera okkum sjálf ar til láts og grin hjá yvirklassanum. Tað vilja vit ikki, og hetta vóru tjóðveldismenn greiðir yvir, men tað er vatn á teirra myllnu.

Ti nú sleppa teir at rumbra við ti í »14. september« við allari fyrsta tíðu fullari við tummalongum bókstavum sum hesum: »Løgtingið undirbrotligt mótvægis fiskakeyparum. Sjálvst javnaðarmenn viknaðu í knounum.« Hetta væntaðu vit al tíð at fáa at siggia í »14. september«. Tað blaðið kann ikki liva og tjóðveldisflokkurin livir heldur ikki, uttan teir hava nakað at rumbra við, sum kann villeiða tey, sum litið duga at hugsa sjálvi. Men tibetur er tann parturin av Føroya fólkum ikki stórir í dag, sum ikki dugir at hugsa sjálvur. Eru tað enn nakrir fáir býtingar, sum lata seg

villeiða av tjóðveldisins golum og rumbli, ja, so gerst tað ikki við, men tey munna nokk fara at fáa eyguni upp aftur, áðrenn langt um liður, og ta venda tey ryggini móti tjóðveldis rumblarunum. Latum okk um siggia nokur orð úr »Tingakrossi« m.a. hesi orð:

»I gjár legði Finnbogi Isaksen uppskot inn á ting vegna tjóðveldis flokkin, har mælt verður til at forðoma atburð fiskakeyparanna í stríðnum um fiskaprisin. Hetta tykist at vera eitt av teimum bilugu uppskotunum, sum tjóðveldisflokk-

urin er so væl kendur fyrri. Men hetta hjálpir púra onki útróðrarmanninum. Tá hevði tað munað ólika betur, um Finnbogi álegði t. d. Samvinnufelagnum at keypa fisk in frá útróðrarmanninum fyrri tann av nevndini ásetta pris. Tað hevði verið eitt positivt uppskot, sum útróðramenn høvdu verið takksamir fyrri, men ein negativ forðomirg botir litið í húsarhaldinum hjá útróðrarmanninum.«

Hesi orð úr »Krossi« siga alt, sum vert er at siga í hesum fori. Men hvat hugsa tjóðveldismenn um húsarhald útróðrarmanns? Nei, tað hava teir onki at hugsa um. Bara teir kunnu rumbra og billa útróðrarmanninum inn, at tjóðveldismenn eru smámanna vinir, sum skulu fáa atkvøður útróðrarmanna, so er alt í lagi, og tjóðveldið hevur vunnið spælið — at fáa stemmur. Tað eru bæði flokkar og bløð, sum litið trívast í friðar tíðum.

men so skjótt sum ringar tíðir og serliga, tá ið nakað er at klandrast um, trívast tey frálíka væl. Tá eru teir fúsir at birta upp undir klandrið. Allir menn við ábyrgd megu vita, at klandur ikki byggir nakað upp, men bara brýtur niður.

Latum okkum øll nú vóna, at tann friður um fiskaprisin, sum nú í lotuni er, verður at vara longi til gagns fyrri okkara fólk og land.

Verður ófriður aftur, so sæst tað tá, hvørja stóðu ein og hvør ta verður at taka. Framman undan vil eg onki lova uttan tað, at vit javnaðarmenn vilja til eina og hvørja tíð royna at fáa frið í lag á tí grundarlagi, sum vit siggia kann verða øllum Føroya fólk til tað besta gagn.

Við hesum orðum ynski eg øllum Føroya fólk eini signað og gleðilig páskir.

J. H. Danbjerg.

Keypsamtøkurnar

Í sambandi við ta nógvu skrivning um keypsamtøkurnar í seinastuni lova vit okkum at geva hesa frágreiðing.

FK — Føroya Keypsamtøka, sum hevur deildir í Fuglafirði, Havn og Klaksvík, er sett á stovn av Føroyingum við tí endamáli at tæna áhugamálm hjá føroyskum brúkarum (keyparum), ið sjálvboðnir eru ginguir inn í hendan felagsskap.

Í endamálsgrein felagsins stendur: »Keypsamtøkan hevur sum endamáli at útgeva limunum í felag og undir so góðum treytum sum rjorligt góðar og óspiltar vørur.«

Viðari stendur í felagslógini, at ein og hvør, sum myndugur er, kann gerast limur »ótreytað av samfelagsuppfátan« fyrri 10 kr. í limapeningi — einaferð.

Tætt við hálvt triðja túsund limir hava nýtt hetta høvi at gerast limir í FK, t.v.s. at millum 4. og 5. hvørt húsarhald í landinum handlar í keypsamtøkum okkara — meira og minni.

Keypsamtøkan byggir á demokratiska stýrisskipan. Limirnir sjálfir eiga samtøkuna, og teir hava á aðalfundinum hægsta myndugleika í øllum málum viðvíkjandi samtøkuni. Aðalfundurin velur stjórn, limanevnd, grannskoðarar o.s.f.r. Stjórnin, ið hevur leiðsluna í samtøkunum, er altíð bundin av galdandi lóggevu og av aðalfundarsamtyktum. Tað er stjórnin, sum setir og avsetir útlýggjaran og avger viðurskipti hansara við samtøkuna.

Útlýggjarin skipar fyrri vørueykeppum og stendur fyrri vørueyflýggjanini. Tað er lagt honum eina við at ansa eftir, at vørur einans verða flýggjaðar limum í samtøkuni.

Keypsamtøkurnar og kooperatiónshugsjónin (kooperatión merkir samvinna) hava sín uppruna í Bretlandi, har nakrir fatækir vevarar í Rochdale uttan fyrri Manchester í 1844 gingu saman um í felag at keypa inn vørur sínar og soleiðis fáa meira burtur úr tí neyðarsligu løn, teir høvdu. Tað vóru eisini teir, sum funnu uppá, at vinningurin hjá einari samtøku, ta árið er at enda, skal latast limunum aftur

í mun til tann pening, teir hava keypt fyrri. Hetta hevur síðani verið ein aðaltátturin í øllum kooperatívim fyrirtøkum.

Keypsamtøkurnar byggja framvegis á somu hugsjón: tað er rætt og rimiligt, at tey, sum brúka skulu, voruna, eisini eiga framleiðslutólini, í hesum fori krambúðinar, og harvið sjálvi fáa nettovinningin.

Í grannaðundum okkara er hendan røsla um hundráð ára gomul, og í Íslandi t.d. rokna menn við, at 65 pst. av íbúgvunum handla heilt ella lutvist við kooperatívu fyrirtøk. Limirnir í íslensku kooperatiónini SIS eiga fleiri skip, frystihús og idnaðarvirkir av ymsum slag. Tað sama er í hinum norðurlöndum, ja alla staðni í heiminum. Norðurlendsku samtøkurnar og samvinnufelagini samarbeiða aftur sinámillum í NAF (Nordisk Andelsforbund, stovnað 1918), t.d. við felagsinnkeypi av vørur úr øðrum löndum.

Núverandi keypsamtøkur í Føroyum hava bert gott 15 ár á baki, men eru hesi fáu árin og undir trimum korum vaksnar til eina landsfyrirteku við einum árligum umsetningi uppá 5 miljónir krónur.

Tað er sjálvandi avmarkað, hvussu arbeiðsskapandi samtøkurnar í Føroyum kunnu vera enn, so ungar tær eru, og so leingi tær bert hava triggjar krambúðir, ið ikki selja »tort annað enn vanligu kolonialvørur. Men FK hevur væl av fólkum í arbeiði hvønn dag, og seinasta ár vórðu gjalda í arbeiðsløn um 425.000 kr., sum hesi fólk sjálvsagt gjalda fullan skatt av. Haraftrat finga limirnir afturgoldnan »nettovinningin« hjá samtøkuni í dividendu — og væl at merkja uttan at limirnir noyddust at keypa dýrari vørur enn aðrastaðni.

Nevnt hevur verið, at limirnir áttu at goldið skatt at hesi dividendu. Tað kann ikki vera rætt, tí her er ikki talan um vinning í vanligum týðningi, men um sparing. Tað kann ikki vera rætt at revsa ein brúkarar við skatti av tí, hann sparir við at keypa voruna, har hann fær mest fyrri peningin.

Grundreglan í samtøkunum er júst, at tær skulu ikki sjálvar hava nakran vinning. Limirnir fáa jú

vinningin afturgoldnan. Sostatt hava samtøkurnar heldur onga inn-tøku at svara skatt av.

Samtøkurnar eru sum sagt føroyskar, og vørurnar, vit selja, eru ikki meiri útlenskar enn í øðrum krambúðum í Føroyum. Føroyingar hava keypt at kalla alla vanligu handilsvørur úr Danmark, áðrenn keypsamtøkurnar vórðu settar á stovn her á landi.

Stór føroysk handilsvirkir hava t. d. danskan fyristöðumann eins og FK í lotuni. So tað er heldur ikki har, tann stóri munurin er. Men tað er vón okkara í FK, at vit kunnu fáa dugandi Føroyingar við tí neyðugu serútbúgviningi at taka við útlýggjarastovrunum í krambúðum okkara.

Kooperatiónin í allari verðini arbeiðir sjálvsagt saman; eisini vit hava samarbeiði t.d. við SIS, men fyrst og fremst við FDB (Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger), og tað er náttúrligt, tí hadda keypa vit meginpartin av vørur okkara biligari enn aðra staðni og hadda fáa vit afturfyrri biliga hjálp, tá vit hava hana fyrri neyðini og biðja um hana.

Nei, keypsamtøkurnar snýta ikki tað almenna á nakran hátt. Vit gjalda allir limirnir skatt eftir inn-tøku og forimuni sum aðrir skattaborgarar. Vit lata fleiri túsund krónur um árið í tolli og innflutningsgjaldi og ikki at gloyma: vit gagna samfelagnum sum heild við at halda prislagnum niðri. Tí samtøkurnar hava ikki til endamáls at vinna nakað frá nokrum, tvørturimóti. Uppgávan er at útgeva limum okkara góðar vørur undir so góðum treytum sum gjorligt.

Føroysku keypsamtøkurnar eru í vøkstri, og unnist teimum at trívast og vinna á teimum mærglupum, ið standast av bráðum vøkstri, so er einki at ivast í, at kooperatiónin um fá ár eisini vinur fram innan aðrar vinnulivsgreinar í Føroyum, tjóðini til frama.

FØROYA KEYPSSAMTØKA

Sverri Egholm
formaður.

Fólkaflokkurin – og ráfiskapistrætan

Ráfiskaprislógini breggia fólkaflokksmenn sær av.

Henda lóg tók umsitingina og avgerðina frá landsstýrinum og legði fiskaprislógina í hendurnar á ráfiskaprisnevndini.

So leingi sum nevndaravgerðin viðvíkjandi prisásetingini gekk á borðið fiskakeyparanna var alt í lagi hjá fólkaflokksmanninum, umboðað av Dagblaðnum.

Men so brátt prisavgerðin ikki hóskaði ráfiskakeyparunum, lupu teir upp í øðini. Ráðgevari teirra var fólkaflokkssakforari sjálvandi. Vit hugsa kortini, at tað hava verið meiri aðrir harðir fólkaflokkshálsar enn hesin fólkaflokkssakforarin sum finga felagið at skúgva lóg og rætt til viks: »ærkera keypstreiku og taka limir sínar úr nevndini og harvið leggja allan útróður lagnan til hundráðstúndtalstap, ið kanska milliónatap fyrri landið, serliga fyrri útróðramenn í ársins bestu útróðratíð.

Alla »æruna« av hesi ógerð eiga fólkaflokksmenn.

Og so eru teir so ósmædnir fyrri

FØSTUGUDSTÆNASTUR

Bispur hevur føstugudstænastu í kvöld kl. 8 í Havnar kirkju.

Petur Petersen, prestur, hevur føstugudstænastu á Eiði í kvöld kl. 8.

ikki at siga frekir, at teir kasta skuldina á landsstýrið og landsstýrissamgonguna.

Teir vildu vist havt landsstýrið at lagt uppskot á ting at avtíðir fiskaprisin ið lógliga og skilgott er settur og við lóg fastsett tann pris, sum fiskakeypararnir hava lýst móti lóg og rætti.

Teir vildu helst havt, at landsstýrið skuldi sett uppskot um »legalisera« lógbrot og valdsmanngærd móti fiskimanninum.

Strangari í Spaniu

Eitt nógv umrøtt lógaruppskot um nýtt eftirlit við bløðunum er viðtikið í spanska tjóðartinginum. Hóast hvassa andstöðu frá bløðunum eru stórir mogleikar at forða bløðunum at bera tíðini:

Ein vanligur politioyasti á staðnum kann eftir egnum tykki stempla tíðindi sum »samfelags-skaðiligg«

SUDURKOREA TIL REIÐAR

Sudurkorea vil gera 1 miljón av eykhaerfólkunum til reiðar at forða »verstu atskúnum« frá Norðurkorea síðan Koreakrigið, sigur Park, forseti.

»Hetta er einasti vegur okkara. Einars við at vinna á figgindanum í beinleiðis bardaga verður okkum liv lagað.«